

- nih.gov/health-information/nih-clinical-research-trials-you/glossary-common-termsClinical
- Novotech. (2025, March 24). *The Role of CROs in Drug Development*. <https://novotech-cro.com/faq/role-cros-drug-development>
- Oracle. *10 Tips for Enabling Better Sponsor-CRO Collaborations*. <https://www.oracle.com/uk/life-sciences/clinical-trials/clinical-study-startup/10-tips-for-enabling-better-sponsor-cro-collaborations/>
- Pawar B. (2026, January 19). Contract Research Organization (CRO) Services Market Source. *Fortune Business Insights*. <https://www.fortunebusinessinsights.com/industry-reports/contract-research-organization-cro-services-market-100864>
- Peachey C. (2024, January 3). Outsourcing regulatory activities in pharma. *European Pharmaceutical Review*. <https://www.europeanpharmaceuticalreview.com/article/188483/outsourcing-regulatory-activities-in-pharma/>
- Ponlot S. (2016). The rise of pharmaceutical outsourcing. *Technoflex*, 10. <https://www.technoflex.net/en/news/flexmag/flexmag-10/the-rise-of-pharmaceutical-outsourcing/>
- Precedence Research. (2025, October 31). *Contract Research Organization Services Market Size and Forecast 2025 to 2034*. <https://www.precedenceresearch.com/contract-research-organization-services-market>
- Räth P. (2025, September 16). CRO Perspective: 4 Surprising Reasons Clinical Trials Are So Expensive. *Palleos*. <https://www.palleos.com/resource-library/blog/why-clinical-trials-are-so-expensive/>
- Saionz A. (2024, September 18). Top 10 CROs in 2024. *Pharma Boardroom*. <https://pharmaboardroom.com/articles/top-10-cros-in-2024/>
- Savlovschi T. (2025, March 31). Top 10 CROs to watch in 2025. *Proclinical*. <https://www.proclinical.com/blogs/2025-3/top-10-cros-to-watch-in-2025>
- Siltanen A. (2024, September 26). Probabilities of success in drug development. *Inderes*. <https://www.inderes.dk/en/articles/probabilities-of-success-in-drug-development>
- Soliman Y. (2026). Outsourcing clinical trials: the pros and cons in 2026. *Fast Data Science*. <https://clinical-trialrisk.org/clinical-trial-design/outsourcing-clinical-trials-the-pros-and-cons/>
- World Health Organization. *Number of clinical trials by year, country, WHO region and income group (1999–2025)*. <https://www.who.int/observatories/global-observatory-on-health-research-and-development/monitoring/number-of-clinical-trials-by-year-country-who-region-and-income-group>
- Yemelianov S. (2024). Artificial Intelligence-Driven Clinical Trials: Transforming Clinical Research Associate Methodology. *Ukrainskyi medychnyi chasopys*, 6. <https://doi.org/10.32471/umj.1680-3051.164.258743>

Стаття надійшла до редакції / Received: 08.02.2026
Статтю прийнято до публікації / Accepted: 22.02.2026
Оприлюднено / Published: 31.03.2026

УДК 339.9
JEL: F21; F23; M16
DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2026-2-51-60>

ВИХІД НА РИНОК І ГЛИБИНА ІНТЕГРАЦІЇ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ СИНТЕЗ МОДЕЛЕЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ

©2026 НІКОЛЕНКО О. В., ПІЖУК О. І.

УДК 339.9
JEL: F21; F23; M16

Ніколенко О. В., Піжук О. І. Вихід на ринок і глибина інтеграції: теоретико-методологічний синтез моделей інтернаціоналізації міжнародного бізнесу

У статті досліджується проблема теоретичного осмислення інтернаціоналізації міжнародного бізнесу в контексті розмежування понять «вихід на ринок» і «глибина інтеграції». Метою дослідження є розроблення концептуального підходу до аналізу глибини інтеграції міжнародного бізнесу як самостійного аналітичного виміру міжнародної економічної присутності. Обґрунтовано, що традиційні моделі інтернаціоналізації зосереджуються переважно на формах входу на ринок і мотивах експансії, що не дозволяє повною мірою оцінити якість інтеграції компанії в національну економіку приймаючої країни. Методологічну основу дослідження становлять системний аналіз, порівняльний підхід і теоретичний синтез класичних моделей інтернаціоналізації (Упсальської моделі, еkleктичної парадигми OLI, підходу Born Global). На основі узагальнення положень зазначених теоретичних напрямів запропоновано чотиривимірну структуру глибини інтеграції міжнародного бізнесу, що включає виробничий, інноваційно-технологічний, кадровий та інституційний виміри. Розроблено систему індикаторів для їх операціоналізації та сформовано типологію конфігурацій інтеграції (поверхнева, виробничо-орієнтована, інноваційно-орієнтована, системна). Основним результатом дослідження є формування концептуальної рамки, яка встановлює взаємозв'язок між формою входу на ринок, розвитком окремих вимірів інтеграції, типом конфігурації та характером економічних наслідків для економіки, що приймає. Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості використання запропонованого підходу для оцінювання якості міжнародної присутності компаній, а також для обґрунтування рішень у сфері державної політики стимулювання інтеграції міжнародного бізнесу. Запропонована концепція створює теоретичну основу для подальшої емпіричної апробації та розвитку інструментів стратегічного вибору форм інтеграції.

Ключові слова: інтернаціоналізація міжнародного бізнесу, глибина інтеграції, конфігурації інтеграції, моделі інтернаціоналізації, економічні наслідки.
Рис.: 1. **Табл.:** 3. **Бібл.:** 15.

Ніколенко Олександр Віталійович – аспірант кафедри управління та бізнес-адміністрування, Державний податковий університет (вул. Університетська, 31, Ірпін, 08205, Україна)

E-mail: nikolenko.oleksandr@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5484-5581>

Піжук Ольга Іванівна – доктор економічних наук, доцент, доцент кафедри міждисциплінарної освіти факультету «Києво-Могилянська школа професійної та неперервної освіти», Національний університет «Києво-Могилянська академія» (вул. Г. Сковороди, 2, Київ, 04655, Україна)

E-mail: opizhuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5802-1053>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAF-9327-2019>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=36069928100>

UDC 339.9

JEL: F21; F23; M16

Nikolenko O. V., Pizhuk O. I. Market Entry and Depth of Integration: The Theoretical and Methodological Synthesis of International Business Internationalization Models

The article examines the problem of theoretically understanding the internationalization of international business in the context of distinguishing between the concepts of «market entry» and «depth of integration». The aim of the study is to develop a conceptual approach for analyzing the depth of international business integration as an independent analytical dimension of international economic presence. It is substantiated that traditional internationalization models focus mainly on market entry forms and expansion motives, which does not allow for a full assessment of the quality of a company's integration into the national economy of the host country. The methodological foundation of the study consists of systems analysis, a comparative approach, and the theoretical synthesis of classical internationalization models (the Uppsala models, the OLI eclectic paradigm, and the Born Global approach). Based on the generalization of the provisions of the specified theoretical directions, a four-dimensional structure of the depth of international business integration is proposed, which includes production, innovation-technological, human resources, and institutional dimensions. A system of indicators has been developed for their operationalization, and a typology of integration configurations (surface, production-oriented, innovation-oriented, systemic) has been created. The main outcome of the study is the development of a conceptual framework that establishes the relationship between the mode of market entry, the development of individual dimensions of integration, the type of configuration, and the nature of economic consequences for the host economy. The practical significance of the results obtained lies in the possibility of using the proposed approach to assess the quality of companies' international presence, as well as to support decision-making in the sphere of State policy to promote international business integration. The proposed conception provides a theoretical foundation for further empirical testing and the development of tools for the strategic selection of integration forms.

Keywords: internationalization of international business, integration depth, integration configurations, internationalization models, economic consequences.

Fig.: 1. **Tabl.:** 3. **Bibl.:** 15.

Nikolenko Oleksandr V. – Postgraduate Student of the Department of Management and Business Administration, State Tax University (31 Universytetska Str., Irpin, 08205, Ukraine)

E-mail: nikolenko.oleksandr@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0009-0001-5484-5581>

Pizhuk Olha I. – D. Sc. (Economics), Associate Professor, Associate Professor of the Department of Interdisciplinary Education of the Faculty "Kyiv-Mohyla School of Professional and Continuing Education", National University of "Kyiv-Mohyla Academy" (2 H. Skovorody Str., Kyiv, 04655, Ukraine)

E-mail: opizhuk@gmail.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5802-1053>

Researcher ID: <https://www.webofscience.com/wos/author/record/AAF-9327-2019>

Scopus Author ID: <https://www.scopus.com/authid/detail.uri?authorId=36069928100>

Актуальні процеси інтернаціоналізації міжнародного бізнесу зазнають суттєвих трансформацій під впливом зростання інституційної нестабільності, світової економічної фрагментації та підвищеного рівня політичних і воєнних ризиків. У таких умовах фокус досліджень на формах виходу міжнародних компаній на національні ринки дозволяє зафіксувати початкову організаційно-правову конфігурацію міжнародної діяльності, однак не забезпечує повного розуміння реального ступеня їх економічної присутності та рівня впливу на приймаючу економіку. Внаслідок цього міжнародна присутність часто ототожнюється з юридичною або інвестиційною формою діяльності, тоді як фактична вбудованість у вироб-

ничі, інноваційні, кадрові та інституційні процеси залишається поза системним аналізом.

Особливої актуальності дана проблематика набуває в економіках із підвищеним рівнем інституційного ризику, зокрема в умовах постконфліктного відновлення та структурної трансформації, коли сам факт входу міжнародної компанії на ринок не гарантує ані довгострокової присутності, ані стійкого позитивного впливу на економічний розвиток. Натомість ключовим чинником стає характер і глибина інтеграції міжнародного бізнесу в національну економіку.

У зв'язку з цим постає необхідність звернутися до результатів сучасних досліджень інтернаціоналізації та проаналізувати, яким чином у

науковій літературі інтерпретується економічна вбудованість міжнародних компаній у приймаючі економіки. Особливу увагу доцільно приділити класичним моделям інтернаціоналізації, оцінюючи їх пояснювальний потенціал щодо відображення не лише форм входу на ринок, а й якісних характеристик інтеграції.

У науковій літературі проблематика інтернаціоналізації міжнародного бізнесу традиційно розглядається крізь призму теоретичних моделей, які насамперед пояснюють мотиви, послідовність і форми виходу компаній на зовнішні ринки. В межах цього напрямку сформувалося декілька концептуально впливових підходів, серед яких ключове місце займають Упсальська модель інтернаціоналізації, еклектична парадигма OLI (*Ownership Location Internalization* – володіння, розміщення та інтернаціоналізація), а також підхід *Born Global* (глобально народжені компанії). Зазначені моделі відображають різні логіки міжнародної експансії компаній і використовуються для аналізу інтернаціоналізації в різних інституційних і секторальних контекстах.

Упсальська модель інтернаціоналізації ґрунтується на еволюційному уявленні про міжнародний розвиток компанії як поступовий процес накопичення знань і досвіду з одночасним зростанням зобов'язань на зовнішніх ринках. У межах цього підходу інтернаціоналізація розглядається як результат навчання та зниження рівня невизначеності, що зумовлює поетапний перехід компаній від простіших форм міжнародної діяльності до більш складних і капіталомістких [1; 2]. Дана модель широко застосовується для пояснення обережної поведінки фірм в умовах високого ризику та обмеженої інформації, а також для аналізу динаміки розширення міжнародної присутності.

Еклектична парадигма OLI, запропонована Дж. Даннінгом, інтерпретує інтернаціоналізацію як результат поєднання трьох груп переваг: володіння специфічними активами, привабливості розміщення та переваг інтерналізації [3; 4]. У межах цього підходу особлива увага приділяється поясненню вибору між альтернативними формами міжнародної діяльності, зокрема між непрямыми, прямими та гібридними формами виходу. Парадигма OLI набула широкого використання в дослідженнях міжнародних інвестиційних рішень і структури міжнародної діяльності транснаціональних компаній, а також була надалі розвинена з урахуванням інституційних чинників і особливостей різних національних економік.

Підхід *Born Global* сформувався як відповідь на обмеження еволюційних моделей і зосереджу-

ється на компаніях, які з моменту свого створення одразу орієнтуються на міжнародні ринки. У наукових дослідженнях такі фірми розглядаються як носії підприємницької логіки інтернаціоналізації, що базується на використанні переважно нематеріальних активів, сучасних комунікаційних і цифрових технологій та пошуку глобальних ніш [5]. Модель *Born Global* активно застосовується для аналізу швидкої міжнародної експансії інноваційних компаній і нетрадиційних траєкторій виходу на зовнішні ринки.

У межах сучасних досліджень зазначені моделі розглядаються не як взаємовиключні, а як такі, що висвітлюють різні аспекти процесу інтернаціоналізації міжнародного бізнесу. Упсальська модель робить акцент на процесі та динаміці міжнародного розвитку, еклектична парадигма OLI – на структурних умовах і формах міжнародної діяльності, тоді як підхід *Born Global* зосереджується на швидкості та підприємницьких механізмах міжнародної експансії [6]. Це зумовило їх широке використання в теоретичних і прикладних дослідженнях міжнародного бізнесу.

У працях українських науковців проблематика міжнародного бізнесу та інтернаціоналізації економіки здебільшого розглядається в контексті інвестиційної привабливості держави, залучення прямих іноземних інвестицій, розвитку експортного потенціалу та інтеграції України у світову економіку. Так, у дослідженнях Д. Лук'яненка та О. Титової акцентується увага на трансформації глобального конкурентного середовища та впливі глобалізаційних процесів на національні економіки, що формує методологічне підґрунтя для аналізу міжнародної діяльності компаній [7]. О. І. Рогач у своїх працях зосереджується на теоретичних і прикладних аспектах міжнародних інвестицій і діяльності транснаціональних корпорацій, розглядаючи їх роль у структурній модернізації економіки [8].

Сучасні українські дослідження також активно аналізують чинники припливу прямих іноземних інвестицій, інституційні та макроекономічні ризику, а також галузеві ефекти міжнародної економічної діяльності. Зокрема, у статті Л. Рябушки та А. Юсюка досліджено фактори, що впливають на динаміку ПІІ в Україні [9], а у роботах, присвячених аналізу міжнародної діяльності українських підприємств, розглянуто особливості їх інтернаціоналізації та адаптації до глобального середовища [10]. Окремі праці присвячені ролі транснаціональних корпорацій у процесах економічної інтеграції та глобалізації [11].

Водночас переважна більшість вітчизняних досліджень зосереджується на оцінюванні кількис-

них показників інвестиційних потоків, зовнішньоторговельної динаміки та окремих економічних ефектів міжнародної діяльності компаній. Системна ж, теоретична категоризація глибини інтеграції міжнародного бізнесу в національну економіку як багатовимірного процесу залишається недостатньо розробленою у вітчизняній науковій літературі, що обумовлює актуальність запропонованого в даному дослідженні підходу.

Незважаючи на значний розвиток теорій інтернаціоналізації міжнародного бізнесу, у сучасних наукових дослідженнях зберігається низка концептуальних обмежень, що ускладнюють комплексний аналіз реальної ролі міжнародних компаній у національних економіках. Передусім це стосується домінування підходів, у межах яких інтернаціоналізація інтерпретується як подія або сукупність рішень щодо виходу на зовнішні ринки, а не як тривалий і багатовимірний процес економічної інтеграції.

По-перше, у більшості наявних теоретичних підходів основна увага зосереджується на формах, мотивах і механізмах міжнародної експансії, водночас якісні характеристики подальшої присутності міжнародного бізнесу в приймаючій економіці залишаються поза системним аналізом. Вихід на ринок фактично ототожнюється з інтернаціоналізацією, що таким чином звужує можливості оцінювання довгострокових економічних ефектів міжнародної діяльності компаній і не дозволяє розрізнити формальну міжнародну присутність та реальну інтеграцію в національні економічні структури.

По-друге, чіткі аналітичні інструменти для розмежування різних конфігурацій міжнародної присутності, які можуть формуватися навіть за однакових форм входу на ринок, не виокремлено належною мірою. Як результат компанії з подібною організаційною моделлю міжнародної діяльності можуть суттєво відрізнятись за рівнем локалізації виробництва, участі в національних ланцюгах доданої вартості, інноваційної активності, розвитку людського капіталу та взаємодії з інституційним середовищем. Проте ці відмінності залишаються неструктурованими в межах класичних підходів до аналізу інтернаціоналізації.

По-третє, наявні теоретичні моделі недостатньо фокусують увагу на несинхронному характері формування різних аспектів інтеграції міжнародного бізнесу. Високі темпи міжнародної експансії або значні обсяги інвестицій не гарантують одночасного розвитку всіх вимірів інтеграції. Недостатня концептуалізація таких розривів ускладнює аналіз стійкості міжнародної присутності та її довгострокових наслідків для приймаючих економік.

По-четверте, обмеженість існуючих підходів особливо чітко проявляється в контексті економік з підвищеним рівнем інституційної нестабільності та ризику. В умовах таких економік сам факт входу міжнародної компанії на ринок не є достатньою умовою для формування стійкої міжнародної присутності або позитивного впливу на структурну трансформацію та економічний розвиток. Відсутність аналітичного фокусу на глибині інтеграції ускладнює оцінювання потенціалу міжнародного бізнесу як чинника відбудови та довгострокового зростання.

По-п'яте, недостатньо описані теоретичні підходи, які дозволяли б інтегрувати різні моделі інтернаціоналізації в межах єдиної аналітичної рамки, зберігаючи їх пояснювальну цінність і водночас розширюючи її завдяки новим категоріям у сучасній науковій літературі. Наявні дослідження переважно або протиставляють окремі моделі, або застосовують їх фрагментарно, без спроби системного синтезу, орієнтованого на аналіз якісних характеристик міжнародної економічної присутності.

Таким чином, у наукових дослідженнях проблематика формування теоретичного підходу, який дозволяв би розглядати інтернаціоналізацію міжнародного бізнесу не лише через призму виходу на ринок, а як багатовимірний процес інтеграції в національну економіку, потребує подальшого опрацювання. Це формує необхідність введення категорії глибини інтеграції як самостійного аналітичного інструменту, здатного поєднати класичні моделі інтернаціоналізації в межах узгодженого теоретичного синтезу та створити підґрунтя для подальшої типологізації стратегій інтеграції міжнародного бізнесу.

Метою статті є розроблення теоретичного інструменту аналізу та типологізації інтеграції міжнародного бізнесу на основі розмежування понять «вихід на ринок» та «глибина інтеграції», а також концептуалізації глибини інтеграції як багатовимірного аналітичного явища. Теоретичне підґрунтя інструменту формується шляхом синтезу Упсальської моделі, еkleктичної парадигми OLI та підходу Born Global.

Для досягнення мети в статті поставлено та вирішено такі завдання:

- ✦ систематизувати ключові положення Упсальської моделі, еkleктичної парадигми OLI та підходу Born Global у контексті пояснення процесів інтернаціоналізації міжнародного бізнесу;
- ✦ виявити обмеження класичних моделей щодо оцінювання довгострокової економічної присутності міжнародних компаній у національних економіках;

- ✦ обґрунтувати доцільність використання категорії глибини інтеграції як самостійного аналітичного виміру інтернаціоналізації;
- ✦ сформулювати багатовимірну структуру та типологію конфігурацій інтеграції міжнародного бізнесу в національну економіку.

Методологічну основу дослідження становлять методи теоретичного аналізу. Застосовано *системний аналіз* для вивчення Упсальської моделі, еклектичної парадигми OLI та підходу Born Global, *порівняльний метод* – для зіставлення їхніх аналітичних можливостей, а також *теоретичний синтез* – для формування узгодженого концептуального підходу до аналізу глибини інтеграції міжнародного бізнесу як багатовимірного явища. Логіка дослідження включає: 1) аналіз ключових положень зазначених моделей і визначення меж їх пояснювального потенціалу; 2) розмежування понять «вихід на ринок» і «глибина інтеграції»; 3) побудову багатовимірної структури інтеграції (виробничий, інноваційно-технологічний, кадровий та інституційний виміри); 4) операціоналізацію глибини інтеграції через систему індикаторів і типологію конфігурацій. Емпірична апробація запропонованого інструменту в межах статті не здійснюється та є перспективою подальших досліджень.

У теоріях інтернаціоналізації міжнародного бізнесу поняття виходу на ринок традиційно використовується як базова аналітична категорія для опису міжнародної діяльності компанії. Вибір форми входу – *прямі* (Greenfield/M&A), *непрямі* (експортні, контрактні, цифрові стратегії), *гібридні* (державно-приватні партнерства, персоналізовані стратегії) – розглядається як ключове стратегічне рішення, що визначає характер і масштаби міжнародної присутності [2; 3]. Водночас такий підхід фіксує переважно початкову організаційно-правову конфігурацію міжнародної діяльності та не дозволяє оцінити подальшу еволюцію взаємодії міжнародного бізнесу з приймаючою економікою.

На відміну від виходу на ринок глибина інтеграції відображає ступінь і характер вбудованості міжнародного бізнесу в національну економічну структуру. Вона не зводиться до юридичної форми присутності та не є прямою функцією обсягу інвестицій. Компанії з однаковими формами входу на ринок можуть демонструвати принципово різні моделі економічної поведінки: від мінімальної локалізації діяльності до глибокої інтеграції у виробничі, інноваційні та інституційні процеси країни перебування [12].

Таким чином, вихід на ринок і глибина інтеграції є аналітично різними вимірами інтернаціоналізації: перший виступає необхідною, але недо-

статньою умовою міжнародної присутності, тоді як другий визначає її якісні характеристики та потенційні довгострокові наслідки.

Для операціоналізації категорії глибини інтеграції доцільно розглядати її як багатовимірне явище, що формується внаслідок поєднання взаємопов'язаних, але водночас відносно самостійних складових. Такий підхід дозволяє відійти від одностороннього трактування інтернаціоналізації, за якого ступінь інтеграції фактично ототожнюється з формою входу на ринок або обсягом інвестицій, і зосередитися на якісних характеристиках довгострокової економічної присутності міжнародного бізнесу.

У межах запропонованого підходу важливим є той факт, що окремі виміри інтеграції не перебувають у жорсткій ієрархічній залежності та можуть формуватися не синхронно: високий рівень інтеграції за одним виміром не гарантує відповідної глибини за іншими, що зумовлює різні конфігурації міжнародної економічної присутності. В такому контексті глибина інтеграції виступає не лінійним процесом, а результатом поєднання кількох відносно незалежних траєкторій розвитку взаємодії міжнародного бізнесу з національною економікою.

У межах даного дослідження пропонується виокремлювати чотири ключові виміри інтеграції міжнародного бізнесу в національну економіку: виробничу, інноваційно-технологічну, інтеграцію у сфері людського капіталу та інституційну інтеграцію.

Виробнича інтеграція характеризує ступінь залучення міжнародної компанії до локальних виробничих ланцюгів і ланцюгів доданої вартості. Вона відображає рівень локалізації виробничих процесів, використання місцевих постачальників, формування довгострокових контрактних зв'язків та участь у національних і регіональних виробничих мережах. Саме виробнича інтеграція формує здатність міжнародного бізнесу створювати стійкі економічні зв'язки з місцевими підприємствами та сприяти розвитку внутрішньої промислової структури приймаючої економіки, що узгоджується із сучасними підходами до аналізу глобальних ланцюгів доданої вартості [13]. Водночас високий рівень виробничої інтеграції не обов'язково супроводжується передачею технологій або розвитком локальних інноваційних спроможностей, що свідчить про відносну автономність цього виміру.

Інноваційно-технологічна інтеграція пов'язана з участю міжнародного бізнесу у створенні, адаптації та поширенні технологій і знань у приймаючій економіці. Вона охоплює співпрацю з локальними науково-дослідними установами, участь

у спільних інноваційних проектах, розвиток внутрішніх R&D-підрозділів, а також трансфер технологій і управлінських практик. Даний вимір визначає потенціал міжнародного бізнесу як чинника довгострокового технологічного розвитку та підвищення інноваційної спроможності національної економіки [6]. Водночас інноваційна інтеграція може формуватися навіть за відносно низького рівня локалізації виробництва, особливо це стосується високотехнологічних або сервісних секторів, що, своєю чергою, підкреслює її незалежність від виробничого виміру.

Інтеграція у сфері людського капіталу відображає залучення, розвиток і відтворення людського капіталу в приймаючій економіці внаслідок діяльності міжнародного бізнесу. Мова йде не лише про створення робочих місць, а й про формування управлінських і професійних компетенцій, передачу знань, розвиток локальних професійних спільнот і підвищення мобільності кадрів. Цей вимір інтеграції є критично важливим з точки зору довгострокових соціально-економічних ефектів міжнародної присутності, оскільки саме через людський капітал відбувається закріплення та поширення знань і практик у національній економіці [14]. Водночас активне залучення місцевої робочої сили не гарантує глибокої виробничої чи інноваційної інтеграції, особливо у випадках, коли міжнародний бізнес використовує стандартизовані бізнес-моделі з обмеженим рівнем локальної автономії.

Інституційна інтеграція характеризує ступінь взаємодії міжнародного бізнесу з формальними та неформальними інститутами країни перебування. Вона включає адаптацію до регуляторного середовища, участь у публічно-приватних партнерствах, взаємодію з органами державної влади, професій-

ними асоціаціями та іншими установами. Інституційна інтеграція визначає здатність міжнародного бізнесу не лише пристосовуватися до національних правил гри, а й брати участь у формуванні інституційних зв'язків і практик [15]. При цьому високий рівень інституційної взаємодії не завжди супроводжується глибокою виробничою або інноваційною інтеграцією, що ще раз підтверджує багатовимірний характер інтеграції міжнародного бізнесу.

Потенційні індикатори операціоналізації вимірів глибини інтеграції зазначено в *табл. 1*.

Таким чином, запропонована багатовимірна структура інтеграції дозволяє розглядати її глибину як результат поєднання різних, відносно самостійних вимірів міжнародної присутності, а не як похідну від обсягу інвестицій чи формальної моделі виходу на ринок. Вона створює аналітичне підґрунтя для подальшої ідентифікації конфігурацій інтеграції міжнародного бізнесу та їх використання як теоретичного інструменту аналізу якості міжнародної економічної присутності, що може бути апробований у подальших емпіричних дослідженнях.

Поєднання різних рівнів розвитку виробничої, інноваційно-технологічної, кадрової та інституційної інтеграції дозволяє сформувати якісно відмінні конфігурації інтеграції міжнародного бізнесу в приймаючу економіку. Враховуючи відносну автономність окремих вимірів інтеграції, міжнародні компанії зі схожими формами виходу на ринок можуть демонструвати принципово різні моделі економічної присутності та впливу на економіку країни.

У межах даного дослідження запропоновано виокремити такі базові типи конфігурацій інтеграції міжнародного бізнесу, які відображають різні комбінації зазначених вимірів (*табл. 2*).

Таблиця 1

Індикатори операціоналізації вимірів глибини інтеграції міжнародного бізнесу

Вимір інтеграції	Потенційні індикатори
Виробнича	Частка локальних постачальників; рівень локалізації виробництва; участь у національних/регіональних ланцюгах доданої вартості; середня тривалість контрактів з локальними контрагентами; частка продукції, виробленої в приймаючій країні
Інноваційно-технологічна	Наявність R&D-підрозділів; витрати на НДДКР у приймаючій країні; спільні інноваційні проекти з локальними партнерами; патенти та технологічні рішення створені/адаптовані локально; співпраця з університетами та НДІ
Людський капітал	Частка локальних працівників; частка локальних менеджерів у керівному складі; програми навчання та підвищення кваліфікації; внутрішні кар'єрні вектори для локальних працівників; рівень оплати праці порівняно з галузевими стандартами
Інституційна	Участь у галузевих бізнес-асоціаціях; залученість до публічно-приватних партнерств; участь у консультаційних органах державної влади; ESG-практики та корпоративна відповідальність; дотримання регуляторних вимог

Джерело: авторська розробка.

Типологія конфігурацій інтеграції міжнародного бізнесу

Тип конфігурації	Характеристика	Домінуючі виміри інтеграції	Потенційні економічні ефекти
Поверхнева інтеграція	Мінімальна залученість до економічних структур приймаючої країни; обмеження окремими операціями або функціями без суттєвої локалізації	Жоден вимір не сформований у достатній мірі	Короткострокова економічна активність; обмежений вплив на розвиток національної економіки
Виробничо-орієнтована інтеграція	Глибока участь у локальних виробничих процесах і ланцюгах доданої вартості за обмеженої інноваційної та інституційної взаємодії	Виробнича інтеграція	Формування стабільних виробничих зв'язків; обмежений трансфер знань і технологій
Інноваційно-орієнтована інтеграція	Локалізація досліджень і розробок, створення та адаптація знань за низького рівня виробничої інтеграції	Інноваційно-технологічна, людський капітал	Розвиток інноваційної екосистеми; підвищення технологічної спроможності
Системна (глибока) інтеграція	Узгоджений розвиток усіх вимірів інтеграції та стійка вбудованість у економічні структури країни	Усі виміри інтеграції	Довгострокові комплексні соціально-економічні ефекти; структурна трансформація економіки

Джерело: авторська розробка.

Узагальнюючи, запропонована типологія конфігурацій інтеграції міжнародного бізнесу має теоретико-аналітичний характер і не передбачає кількісного вимірювання в межах даної статті. Водночас вона створює основу для подальшої операціоналізації, побудови індикаторів і емпіричної апробації у наступних дослідженнях, зокрема в контексті аналізу інтеграції міжнародного бізнесу в економіку України.

У межах запропонованого підходу класичні моделі інтернаціоналізації міжнародного бізнесу не розглядаються як альтернативні або взаємовиключні. Навпаки, вони інтерпретуються як такі, що пояснюють різні аспекти формування міжнародної економічної присутності компаній. Використання категорії глибини інтеграції дозволяє здійснити теоретичний синтез зазначених моделей без заперечення їх пояснювальної цінності, водночас зміщуючи фокус аналізу з формального способу виходу на ринок на якісні характеристики довгострокової інтеграції міжнародного бізнесу в національну економіку [2; 4; 5].

Запропонований синтез ґрунтується на концептуальній логіці співвіднесення форми входу на ринок, формування окремих вимірів інтеграції, їх поєднання в типові конфігурації інтеграції та відповідних потенційних економічних наслід-

ків для приймаючої економіки. Узагальнена логіка взаємозв'язку зазначених елементів представлена у вигляді схеми (рис. 1).

Варто відзначити, що спосіб входу не визначає безпосередньо глибину інтеграції, а лише створює організаційні передумови її формування. Саме конфігурація виробничої, інноваційно-технологічної, кадрової та інституційної інтеграції зумовлює характер економічного впливу міжнародного бізнесу на приймаючу економіку.

Деталізацію пояснювальних можливостей класичних моделей інтернаціоналізації щодо окремих вимірів інтеграції наведено в табл. 3.

Тобто, жодна з класичних моделей інтернаціоналізації не забезпечує самостійного та комплексного пояснення глибини інтеграції міжнародного бізнесу в національну економіку. Водночас їх поєднання в межах запропонованої концептуальної рамки дозволяє інтерпретувати міжнародну присутність як результат взаємодії способу входу на ринок, розвитку окремих вимірів інтеграції та формування типових конфігурацій інтеграції з різними економічними наслідками.

У контексті економіки України така логіка дозволяє пояснити, чому навіть за наявності значної стратегічної спроможності міжнародні компанії

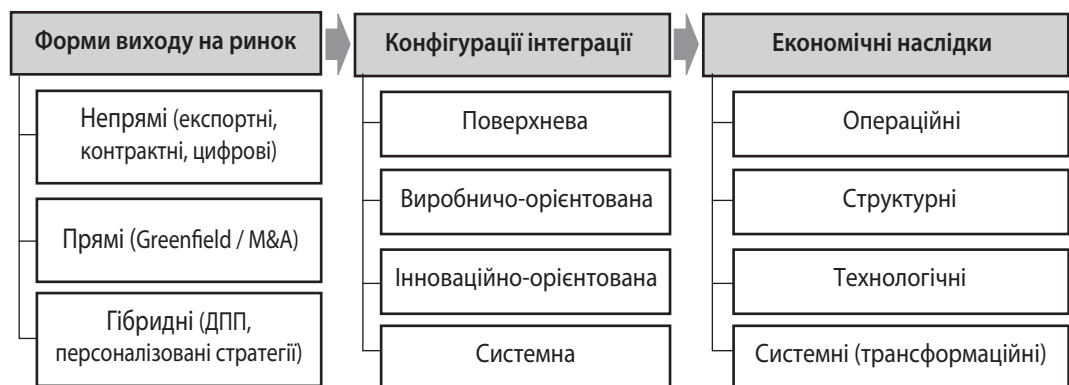

Рис. 1. Концептуальна логіка формування глибини інтеграції міжнародного бізнесу

Джерело: авторська розробка.

Таблиця 3

Порівняльна характеристика моделей інтернаціоналізації крізь призму глибини інтеграції міжнародного бізнесу

Аналітичний аспект	Упсальська модель	Еклектична парадигма (OLI)	Модель Born Global
Ключовий фокус аналізу	Процес і динаміка інтернаціоналізації	Умови та структура міжнародної діяльності	Швидкість і ранній період інтернаціоналізації
Пояснення динаміки інтеграції	Поступове нарощування інтеграції	Обмежене	Мінімальне
Виробнича інтеграція	Формується еволюційно	Висока за наявності L- та I-переваг	Вибіркова
Інноваційно-технологічна інтеграція	Побічний результат навчання	Залежить від O-переваг	Висока інноваційна активність за обмеженої локальної інтеграції
Інтеграція у сфері людського капіталу	Поступове формування компетенцій	Похідна від O-I переваг	Нестійка
Інституційна інтеграція	Зростає з досвідом	Контекстуально обумовлена	Обмежена
Типові розриви між вимірами інтеграції	Низькі	Помірні	Високі
Загальна роль у синтезі	Пояснює динаміку	Пояснює структуру	Пояснює асиметрію

Джерело: сформовано авторами на основі [2; 4; 6].

можуть обмежуватися виробничо-орієнтованими або поверхневими конфігураціями інтеграції в умовах підвищених безпекових і регуляторних ризиків, тоді як у більш сприятливих інституційних умовах можливе формування інноваційно-орієнтованих або системних конфігурацій інтеграції. Це підтверджує аналітичну цінність категорії глибини інтеграції як інструменту пояснення реального характеру міжнародної економічної присутності за межами формального вибору форм виходу на ринок.

ВИСНОВКИ

У статті здійснено теоретичне переосмислення процесів інтернаціоналізації міжнародного біз-

несу на основі розмежування понять «вихід на ринок» і «глибина інтеграції». Обґрунтовано, що домінування підходів, зосереджених на формах і мотивах міжнародної експансії, обмежує можливості оцінювання реального характеру та довгострокових економічних наслідків міжнародної присутності компаній у національних економіках, особливо в умовах підвищеної інституційної нестабільності.

На основі системного аналізу Упсальської моделі, еклектичної парадигми OLI та підходу Born Global встановлено, що зазначені теоретичні підходи мають високу пояснювальну цінність щодо окремих аспектів інтернаціоналізації, проте не формують цілісного уявлення про глибину та конфігурацію

інтеграції міжнародного бізнесу. Зокрема, Упсальська модель пояснює динаміку поступового нарощування інтеграції, еkleктична парадигма OLI – структурні умови формування окремих її вимірів, тоді як підхід Born Global дозволяє ідентифікувати асиметрію та розриви між темпами міжнародної експансії та фактичною глибиною інтеграції.

Ключовим науковим результатом статті є розроблення теоретичного інструменту аналізу та типологізації інтеграції міжнародного бізнесу, що ґрунтується на введенні категорії глибини інтеграції як самостійного аналітичного виміру інтернаціоналізації та формуванні її багатовимірної структури, яка охоплює виробничий, інноваційно-технологічний, кадровий та інституційний виміри. Запропонований підхід дозволяє розглядати міжнародну присутність компаній як сукупність відносно автономних і потенційно не синхронізованих процесів інтеграції, а не як лінійну функцію обсягу інвестицій або формальної моделі виходу на ринок.

Здійснений теоретичний синтез класичних моделей інтернаціоналізації крізь призму глибини інтеграції розширює їх пояснювальний потенціал і створює концептуальне підґрунтя для аналізу різних конфігурацій інтеграції міжнародного бізнесу, що мають принципово різні економічні наслідки для приймаючих економік і потребують диференційованих підходів до стратегічного та інституційного регулювання.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з емпіричною апробацією запропонованого інструменту на основі реальних статистичних і корпоративних даних, побудовою інтегральних показників глибини інтеграції та їх застосуванням на секторальному та державному рівні аналізу. Отримані теоретичні результати створюють методологічне підґрунтя для подальшої розробки прикладних інструментів вибору форм інтеграції міжнародного бізнесу в національну економіку з урахуванням інституційних умов і секторальної специфіки, зокрема у вигляді матриці стратегічного вибору. ■

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Johanson J. E., Vahlne J. The Uppsala internationalization process model revisited: From liability of foreignness to liability of outsidership. *Journal of International Business Studies*. 2009. Vol. 40. P. 1411–1431. DOI: <https://doi.org/10.1057/jibs.2009.24>
2. Vahlne J. E., Johanson J. From internationalization to evolution: The Uppsala model at 40 years. *Journal of International Business Studies*. 2017. Vol. 48. P. 1087–1102. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41267-017-0107-7>

3. Dunning J. H., Lundan S. M. *Multinational Enterprises and the Global Economy*. 2nd ed. Cheltenham : Edward Elgar Publishing, 2008. 960 p.
4. Dunning J. H., Lundan S. M. The institutional origins of dynamic capabilities in multinational enterprises. *Industrial and Corporate Change*. 2010. Vol. 19. Iss. 4. P. 1225–1246. DOI: <https://doi.org/10.1093/icc/dtq029>
5. Knight G. A., Liesch P. W. Internationalization: From incremental to born global. *Journal of World Business*. 2016. Vol. 51. Iss. 1. P. 93–102. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2015.08.011>
6. Verbeke A. The JIBS 2019 Decade Award: The Uppsala internationalization process model revisited: From liability of foreignness to liability of outsidership. *Journal of International Business Studies*. 2020. Vol. 51. No. 1. P. 1–3. DOI: <https://doi.org/10.1057/s41267-019-00292-y>
7. Лук'яненко Д., Титова О. Глобальна модифікація конкурентних механізмів ринку. *Міжнародна економічна політика*. 2010. № 1–2. С. 5–21. URL: https://iejournal.com/journals/12-13/2010_1_Lukyanyenko.pdf
8. Рогач О. І. Транснаціоналізація світової економіки: переосмислення парадигми. *Економіка і управління*. 2014. Вип. 1. С. 5–12. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2014_1_3
9. Riabushka L., Yusiuk A. Analysis of factors influencing foreign direct investment in Ukraine. *Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка»*. 2022. № 4. С. 99–111. DOI: <https://doi.org/10.21272/1817-9215.2022.4-11>
10. Федулова І., Стадник В. Інтернаціоналізація малого бізнесу. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2025. № 4. С. 45–58. DOI: [https://doi.org/10.31617/3.2025\(141\)04](https://doi.org/10.31617/3.2025(141)04)
11. Мосійчук І. Теоретичні аспекти розвитку транснаціональних корпорацій в умовах глобальної економічної трансформації. *Економіка. Управління. Інновації*. 2024. № 2. DOI: [https://doi.org/10.35433/ISSN2410-3748-2024-2\(35\)-7](https://doi.org/10.35433/ISSN2410-3748-2024-2(35)-7)
12. Narula R., Verbeke A. Making internalization theory good for practice: The essence of Alan Rugman's contributions to international business. *Journal of World Business*. 2019. Vol. 50. Iss. 4. P. 612–622. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jwb.2015.08.007>
13. Buckley P. J., Strange R., Timmer M. P. Catching-up in the global factory: Analysis and policy implications. *Journal of International Business Policy*. 2020. Vol. 3. P. 79–106. DOI: <https://doi.org/10.1057/s42214-020-00047-9>
14. Meyer K. E., Peng M. W. Theoretical foundations of emerging economy business research. *Journal of International Business Studies*. 2016. Vol. 47. P. 3–22. DOI: <https://doi.org/10.1057/jibs.2015.34>
15. Peng M. W., Sun S. L., Pinkham B., Chen H. The Institution-Based View as a Third Leg for a Strategy Tripod. *Academy of Management Perspectives*. 2009. Vol. 23. No. 3. P. 63–81. DOI: <https://doi.org/10.5465/amp.2009.43479264>

REFERENCES

- Buckley P. J., Strange R. & Timmer M. P. (2020). Catching-up in the global factory: Analysis and policy implications. *Journal of International Business Policy*, 3, 79–106.
<https://doi.org/10.1057/s42214-020-00047-9>
- Dunning J. H. & Lundan S. M. (2008). *Multinational Enterprises and the Global Economy*. Edward Elgar Publishing.
- Dunning J. H. & Lundan S. M. (2010). The institutional origins of dynamic capabilities in multinational enterprises. *Industrial and Corporate Change*, 4(19), 1225–1246.
<https://doi.org/10.1093/icc/dtq029>
- Fedulova I. & Stadnyk V. (2025). Internatsionalizatsiia maloho biznesu [Internationalization of small business]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*, 4, 45–58.
[https://doi.org/10.31617/3.2025\(141\)04](https://doi.org/10.31617/3.2025(141)04)
- Johanson J. E. & Vahlne J. (2009). The Uppsala internationalization process model revisited: From liability of foreignness to liability of outsidership. *Journal of International Business Studies*, 40, 1411–1431.
<https://doi.org/10.1057/jibs.2009.24>
- Knight G. A. & Liesch P. W. (2016). Internationalization: From incremental to born global. *Journal of World Business*, 1(51), 93–102.
<https://doi.org/10.1016/j.jwb.2015.08.011>
- Lukianenko D. & Tytova O. (2010). Hlobalna modyfikatsiia konkurentnykh mekhanizmiv rynku [Global modification of competitive market mechanisms]. *Mizhnarodna ekonomichna polityka*, 1–2, 5–21.
https://iepjournal.com/journals/12-13/2010_1_Lukyanenko.pdf
- Meyer K. E. & Peng M. W. (2016). Theoretical foundations of emerging economy business research. *Journal of International Business Studies*, 47, 3–22.
<https://doi.org/10.1057/jibs.2015.34>
- Mosiichuk I. (2024). Teoretychni aspekty rozvytku transnatsionalnykh korporatsii v umovakh hlobalnoi ekonomichnoi transformatsii [Theoretical aspects of transnational corporations' development in the conditions of global economic transformation]. *Ekonomika. Upravlinnia. Innovatsii*, 2.
[https://doi.org/10.35433/ISSN2410-3748-2024-2\(35\)-7](https://doi.org/10.35433/ISSN2410-3748-2024-2(35)-7)
- Narula R. & Verbeke A. (2019). Making internalization theory good for practice: The essence of Alan Rugman's contributions to international business. *Journal of World Business*, 4(50), 612–622.
<https://doi.org/10.1016/j.jwb.2015.08.007>
- Peng M. W., Sun S. L., Pinkham B. & Chen H. (2009). The Institution-Based View as a Third Leg for a Strategy Tripod. *Academy of Management Perspectives*, 3(23), 63–81.
<https://doi.org/10.5465/amp.2009.43479264>
- Riabushka L. & Yusiuk A. (2022). Analysis of factors influencing foreign direct investment in Ukraine. *Visnyk Sumskoho derzhavnoho universytetu. Seriiia «Ekonomika»*, 4, 99–111.
<https://doi.org/10.21272/1817-9215.2022.4-11>
- Rohach O. I. (2014). Transnatsionalizatsiia svitovoi ekonomiky: pereosmyslennia paradyhmy [Transnationalization of the world economy: rethinking the paradigm]. *Ekonomika i upravlinnia*, 1, 5–12. http://nbuv.gov.ua/UJRN/econupr_2014_1_3
- Vahlne J. E. & Johanson J. (2017). From internationalization to evolution: The Uppsala model at 40 years. *Journal of International Business Studies*, 48, 1087–1102.
<https://doi.org/10.1057/s41267-017-0107-7>
- Verbeke A. (2020). The JIBS 2019 Decade Award: The Uppsala internationalization process model revisited: From liability of foreignness to liability of outsidership. *Journal of International Business Studies*, 1(51), 1–3.
<https://doi.org/10.1057/s41267-019-00292-y>

Стаття надійшла до редакції / Received: 23.01.2026
 Статтю прийнято до публікації / Accepted: 06.02.2026
 Оприлюднено / Published: 31.03.2026